

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 112
כסלו תשע"ז

מוקד העירוב השכונתי
בני ברק
054-84-83-320

האחראי שמע את הדברים בצמאון רב, והוסיף ושאל מה מועיל שיש כאן פתח, איך זה מקיף את הישוב. הסביר לו הבודק, שלכל עמוד הרי יש שני חוטים, אלו הם שתי צורת הפתח, שסמוכות מאוד זה לזה, כפי רוחב העמוד, וכך צורת פתח אחת צמודה לשניה, והשניה לשלישית, עד שנוצר היקף שלם של צורות פתח, שהם כמחיצה. האחראי קלט את הדברים, והוסיף ושאל, והבודק הסביר לו, והוא הבין, והיה ניכר שאורו עיניו להבין מה הוא בעצם מתקן כל שבוע, אלו אינם חוטים, אלא הם מרכיב הלכתי של פתח שדינו כמחיצה, סביב כל הישוב. הם המשיכו לצעוד לאורך גבולות העירוב, והאחראי אמר שאם כך ודאי יש לו בעיה באיזה מקום, שהחוט לא קשור מעל העמוד.

חוט שהיה קשור מן הצד ממש

הם עברו יחד על כל ההיקף של הישוב, למעלה ממאה צורות פתח, הבודק נעץ את עיניו כל הדרך בראשי העמודים, יחד עם שימת לב גם לשאר ההלכות הנוגעות לכשרות העירוב. עד שבאחד מהפינות בין החומות, שוב הוא עצר והתבונן וגילה שהחוט קשור מן הצד של העמוד ממש. האחראי התבונן ועזר לו להבין את הסיבה לכך, מפני שהחוט הראשון נקרע, והקושר תלה את החוט החדש על החוט שבצד השני של העמוד, כיון שהיה לו קשה לטפס לקשור בראש העמוד. אילו הוא היה יודע את מה שהאחראי יודע עכשיו, שהחוט חייב להיות מעל העמוד ולא מן הצד, מסתבר שהחוט הזה היה קשור כמו שצריך.

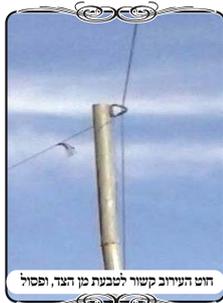

חוט העירוב קשור מן הצד של העמוד

בדברים אלו ראינו כמה האחראים זקוקים לקבל הנחיה והבנה בסיסית, הם לא למדו את הדינים האלו בבית הספר, וכאשר התמנו לתפקיד בדיקת העירוב לא דרשו מהם שום לימוד ושום התמקצעות, כאילו העירוב הוא דבר מובן מאליה, הוא יותר קל מכל מקצוע. והאמת שהוא יותר קשה, מדובר בעשרות הלכות, בהבחנה נכונה, ידע פרקטי, נסיון ועוד. כיצד יתכן שלא דורשים מהם את ההתמחות הזו? העוסקים רוצים לשמוע, רוצים ללמוד, אבל אין מי שיקשר אותם אל הכתובת הנכונה. בליט ברירה מוטל עלינו למצוא את הדרך להגיע אליהם וללמדם.

חוט שקשור לאוזן בצד של העמוד

בהמשך דרכם הם הגיעו לשער הישוב, והאחראי כבר ידע מעצמו להבחין בנעשה, בתוך כדי חצי סיבוב עם מוקד העירוב, הוא כבר למד את הדרישה ההלכתית שבחוטים, ואמר מיד שיש כאן בעיה, החוט קשור מן הצד ללא ספק. בעמוד שבצד ימין של הכניסה, לא היו מסמרים בראש העמוד, אלא היתה אוזן, כעין טבעת ברזל, מהצד של העמוד, והחוט מושחל בתוך הטבעת. גם בעמוד שבצד שמאל, אמר האחראי שהוא מבחין שהחוט אינו מעליו, אלא תקעו חתיכת עץ בתוך הצינור של העמוד, וכרכו את החוט מסביב לקרש. הבודק אישר את דברי האחראי, ושיבח אותו שכבר הספיק לתפוס את ההלכה כ"כ טוב.

חוט העירוב קשור לטבעת מן הצד, ופסול

שאל האחראי האם זה אומר שלא היה פה עירוב כבר תקופה ארוכה... הבודק לא רצה להוציא מהפה את המשפט הנורא הזה, אלא נתן לאחראי להבין לכך, ואמר לו שבשביל זה באנו, ללמוד כיצד לתקן.

ארגון הפעילים בישובים למען בדיקת העירוב

בשבוע זה יצאו צוות "מוקד העירוב" לבדוק עירוב של אחד המושבים באזור טירת יהודה, במרכז הארץ. במושב המדובר יש אחראי על העירוב, שעובר על העירוב כל יום שיש בו ערב חג, ונוסע עם טרקטורון או טנדר מסביב כל המושב, מתקן את הצריך תיקון, וקושר את החוטים שנקרעים מידי פעם. בכל יום לקראת הערב מגיע למושב אברך מקרית ספר, שהקדיש מזמנו למסור שיעורים ולחזק את העם שבשדות, בקיום המצוות ולימוד ההלכות, ביראת שמים ואמונה. האברך מוסר להם שיעורים, ומתעניין במצבם. בתוך כדי ההתענינות הוא מצא בין המשתתפים, אדם שאמר לו שהוא בודק את העירוב שבישוב כל שבוע. האברך שהיה מודע לפעילות של מוקד העירוב, ע"י גליונות אלו, הציע מיד לאותו אחראי על העירוב, שיביא לו ת"ח מומחה לנושא עירוב שבת, שיבדוק יחד איתו את העירוב, ואולי ילמד אותו דברים שצריך לתקן, או שאפשר לשפר ולהוסיף.

האחראי הסכים בשמחה, והוסיף ואמר שהוא יודע שיש מקומות שהעירוב לא הכי טוב, רק הוא לא יודע את ההלכות, לומר אם זה טוב או לא טוב. האברך שיבח אותו על הרצון הטוב ללמוד ולהוסיף, ואמר לאחראי שידאג להביא לו את המומחה. בנתיים החליט האברך שלא להמתין עד שימסור לאחראי את מספר הטלפון, ועד שהאחראי יזום את הביקור של מוקד העירוב, אלא פנה בעצמו למוקד העירוב, ומסר את המספר של האחראי. המוקד יצר קשר עם האחראי, ושמע את הנכונות החיובית שלו, וכבר למחרת הופיע בשערי הישוב, על מנת לזכות עוד ישוב, בשמירת שבת וקיום הלכות מלטול בשבת.

בהודמנות זו יש לציין שזו האפשרות היחידה שלנו להגיע לתיאום עם האחראים בישובים. אין רשימה באיזה מקום שהוא מי האחראי בכל ישוב, המינוי הזה לא עובר דרך הרבנות הראשית, ולא רשום כלל בשום מקום. העוסקים ברובם לא עברו מסלול לימוד הלכות עירובים, ואפילו לא קיבלו הדרכה נכונה. אין שום דרך להגיע אליהם, אלא ע"י אברכים שמוסרים שיעורים לבני הישובים או שיש להם קשר עם רב של ישוב, וכן ע"י משפחות שמתארחות בישוב ומתענינות אצל המשכיר או בבית הכנסת מי האחראי על העירוב. לכן אנו פונים אל הקוראים, שישאלו ויעוררו אותם להזמין את מוקד העירוב, אפילו רק בשביל לתת הדרכה נכונה לאחראי, לאיזה דברים צריך לשים לב יותר ואיך להתמודד עם בעיות מצויות, דברים שהמוקד רכש ידע רב מהנסיון בעשרות ישובים בארץ. בהרבה מקרים הפגישה הזו עם מוקד העירוב, נותנת לאחראי ידע הלכתי בסיסי ביותר, שגם אותו לא היה לו בישוב איך ללמוד. העם שבשדות צמא לדעת, ורק ע"י הציבור יכול להיות לנו את הכלים להעביר להם אותו. התקשרו ותמסרו לנו את שמות האחראים ומספרי הטלפון, ותזכו בזכות הגדולה.

ההבנה הבסיסית, עירוב זה לא חוטים, אלא צורות פתח

שני האברכים ממוקד העירוב, הגיעו אל ביתו של האחראי בישוב הנוכר, ויצאו איתו אל השדות לעבור לאורך גבולות העירוב, לראות את העמודים וצורת קשירת החוטים, אולי יש מתוכם מקומות בעייתיים הצריכים תיקון. מיד בתחילת הסיבוב פתח הבודק בהסבר הענין של חוטי העירוב, שצריכים להיות דוקא מעל העמוד, מפני שהם בעצם משמשים לצורת הפתח, והיסוד של צורת הפתח היא, שני עמודים ומעליהם משקוף, החוט הוא בעצם משקוף, שצריך להיות שוקף על שני העמודים, ואם הוא מחובר מהצד של העמוד, אינו כשר כלל.

לא החוטים הם העיקר, אלא העיקר שתהיה צורה של פתח, שיש משקוף מעל שני העמודים. ובתוך כדי הסבר הוא מראה לו על עמוד מסוים ששיש להסתפק אם החוט מן הצד, וכשהתקרר ראה שהוא אמנם בקצה של העמוד, אבל עדיין מעליו, וזה כשר.

מדוע נפסל העירוב דוקא בשערי הישוב

מה קרה במיוחד בשער הישוב? כל העמודים בנייים בצורה תקינה, ודוקא בשער הישוב עשו אחרת? מה אפשר להעתיק מכאן, ללמוד מהנסיון המר.

במקרה זה הסיבה לשינוי הנורא היא, שעשו תיקון בעמוד, ע"י מתנדב מהישוב שאינו מתמחה לעירובין. בתחילה היו שם עמודים תקינים כמו בכל המושב, והחוט היה נקרע בתדירות גבוהה, כמעט כל שבוע. הבין האחראי שהעמודים אינם מספיק גבוהים, ביחס למושאיות שעוברות בכביש הראשי של הישוב, ולכן עשו תיקון והאריכו את העמוד.

התיקון הזה לא נעשה ע"י החברה שבנתה את העירוב, אלא ע"י אדם מן הישוב, שלא ידע שיש איזה הלכה איך לקשור את החוט, אלא בסה"כ צריך שתהיה אפשרות לקשור אותו. כמובן שיותר קל לעשות טבעת בצד, מאשר לשים מכסה לראש הצינור ולחבר מעליו V, שהוא ברזל מכופף בזווית חזקה. וכן בעמוד שבצד השני, עשה פתרון יותר פשוט, שכרך את החוט מסביב לחתיכת קרש.

אם כן הלימוד שנלמד מכך, שהתיקון חייב להעשות ע"י מי שבקי בהלכות עירובין, וגם יודע את פרטי המקצוע שבדבר. לכל מלאכה יש את בעל המקצוע המתאים, שלמד והתמחה באותו נושא. גם בעירוב יש צורך בהתמחות לא פחות מורכבת, שכוללת גם לימוד ההלכות וגם הכרת המציאות והפרקטיקה, וידיעת הטכניקות החדשות שמונעות מכשול ח"ו.

המעלות בצורת ראשי העמודים המקצועיים

במהלך בדיקת העירוב הבחין הבודק בדבר נוסף, שצורת הקשירה אינה סטנדרטית, למרות שהעמודים היו בנייים עם V דומה לצורה המקובלת. כידוע הצורה הטובה שנקבעה ע"י העוסקים הוותיקים במשך עשרות השנים האחרונות, לעשות V בראש העמוד, ולא רק מסמר אחד (כפי שהיה לפני כן), והענין בזה, הוא כדי להעביר את החוט באמצע, בין השיניים, על מנת שהחוט יישב טוב על מרכז העמוד, וגם כדי שהקצה של החוט ישתלשל למטה, באופן שיהיה אפשר למתוח אותו מלמטה. ולקשור אותו מלמטה, בלי לעלות לראש העמוד. הצורה הזו התקבלה כמעט בכל הארץ במשך למעלה מחמש עשרה שנה, והיא מועילה הרבה, גם מבחינה הלכתית, וגם מבחינה פרקטית. משום שבצורה הישנה שהיה רק מסמר בודד בראש כל עמוד, אי אפשר לשלשל את החוט ולמתוח אותו מלמטה, ולכן כל פעם שחוט נקרע צריכים לטרוח להביא סולם גדול, ולטפס על הסולם לראש העמוד, ולקשור את החוט למעלה, וכמובן שקשה למתוח חוט כאשר תלויים בראש סולם בגובה חמש מטר, והסולם נתמך בעמוד דק ומתנדנד. וממילא החוט היה נשאר רפוי ומתנדנד ברוח, ושוקע כלפי מטה, שבשני דברים אלו פפקו הפוסקים בכשרותם. לגבי חוט מתנדנד, המשנ"ב (סי' שס"ב ס"ק ס"ד) הביא מחלוקת אחרונים ולא הכריע, והחזו"א (סי' ע"סק"י) פסק כשיטת האוסרות. ולגבי חוט שוקע, כתב המשנ"ב (שעה"צ שם ס"ק נ"ו) יש לזהר לתקנו. וגם החזו"א דן לפסול בזה.

לכן אחד מהדברים החשובים שהעירוב יהיה בנוי בצורה הטובה והמקצועית, למרות שמדובר בשינוי קטן, יש לו משמעות גדולה. ובהרבה מקומות חוסכים בשעת ההתקנה, וסומכים על מסגר שיעשה חיקוי, אך כיון שאינו מבין מה הסיבה לכל פרט, החיקוי אינו מדויק, וסובלים אח"כ מבעיות קשות, מצד התחזוקה ומצד הכשרות ע"פ ההלכה.

חוסר הדרכה פשוטה איך קושרים חוט של עירוב

בישוב הנוכח היה V בראש כל עמוד, זאת אומרת שההתקנה נעשתה ע"י מישהו שמבין בעירובים, אבל אנשי הישוב לא ידעו להשתמש בו. כל החוטים היו קושרים למעלה וכרוכים מסביב לשני המסמרים, כמו שהיו עושים כשהיה בעמודים רק מסמר אחד. כמובן שהם הפסידו את שני הדברים החשובים, שמחמת זה היו חוטים רפויים מאד, שחלק גדול מהם הוא מחמת הקושי למתוח את החוט בצורה כזו. וכן שאל הבודק איך אתה קושר חוט שנקרע, והאחראי השיב שבאמת זו טירחה, אם יש להם אפשרות הם באים עם טרקטור ויושבים בתוך הכף שמרימה אותם לראש העמוד, ואם לא הם מביאים סולם גבוה.

הבודק נדהם מחוסר ההדרכה של העוסקים. מאז בניית העירוב, לא היה מי שיסביר להם איך קושרים את החוטים בעמודים כאלו, זה היה יכול לחסוך מהם כ"כ הרבה מאמץ וטירחה. ודאי שטירחתם לא היתה לשוא, כל טירחה במצוה יש עליה שכר רב, וזכות זו תעמוד להם. אבל כעת שהגיעו שלוחי מוקד העירוב, הם לימדו את האחראי שהתקינו לו בראש כל עמוד, פתרון פשוט לקשירת החוט בקלות, צורה שתעזור לו גם למתוח את

החוטים היטב, וכל זה בלי להביא טרקטור, ובלי לטפס בסולם. מצטיינים במקל שעולה מאתיים שקל, והעבודה נעשית בעשירית מהזמן. האחראי שמח כל כך מהפתרון, ורצה שיחליפו כבר עכשיו את כל החוטים.

והנה מלבד הבעיה הנוכרת בצורת הקשירה שבישוב זה, שהחוטים רפויים, והקשירה בחוט שנקרע עולה במאמץ רב, התבונן הבודק שמא יש בעיה נוספת של חוט מן הצד, כיון שבחלק גדול מראשי העמודים V היה פתוח מאוד, והמסמרים היו רחוקים זה מזה, ועמדו על קצה העמוד. וא"כ אם היו מעבירים את החוט בפנים, בין שני המסמרים מסתבר שהם תמיד מעל העמוד. אבל כיון שקשרו את החוטים מסביב לשניהם, יוצא שהחוט יוצא מצידי, שזה ממש על גבול קצה העמוד. ואם יש מקום שהמסמר עובר את רוחב העמוד, א"כ החוט שיוצא מצידו, אינו מעל גבי העמוד, והוא פסול, ופוסל את כל העירוב.

בכמה מקומות ניגש הבודק והתקרב לעמוד, בחן אותו מכמה זוויות, היה קשה לפעמים להכריע האם זה עדיין מעל גביו, אבל היה נראה שהחוט על גביו. אנו מקוים שבקרוי יחליפו את צורת הקשירה, ויצאו גם מידי החשש הזה. ומ"מ גם מהפרט הזה רואים, איך כל שינוי קטן בעירוב, מגיע לשאלות קשות של כשר או ח"ו פסול.

דברים קטנים מול דברים גדולים

בדרך כלל אנשים מחכים לסיפורים על דברים בולטים, כמו עמוד עקום בצורה זוויתית, או חוט שיורד עד הקרקע. גם זה היה בישוב הנוכח, עצרנו ליד אחד העמודים, הצלם שהצטרף לסויר הוציא את המצלמה ועמד לצלם, הוא חשש שהאחראי יכנס ללחץ ולבושה, אבל אדרכה האחראי [י"אמר לשבח] עודד ואמר לו תצלם, יהיו עוד שילמדו מכאן וידעו איך לעשות עירוב כשר, יהיה עוד תמונה למצגת, זו מצוה וזכות. ואין שום בעיה.

עמוד עקום מאוד, שיטמש ללימוד חלילה

אבל אנחנו הארכנו כאן דוקא על הדברים הקטנים, על השינוי הקטנטן בראש העמוד, שהוא יותר גרוע מהעמוד העקום. על העמוד העקום יש נידון בפוסקים האם הוא פסול, ומתי הוא פסול. לעומת זאת על חוט שקשור לטבעת מן הצד, אין נידון כלל, הדין שלו ברור חד וחלק. וזה

הדבר שצריך ללמוד בבדיקת עירובים, לגשת אל הפינות, לשים לב לפרטים, שגם דברים קטנים, הם מאוד משמעותיים, וכל הכשרות אם יש עירוב או ח"ו אין עירוב, תלויה בהם.

אנו עומדים בזה לסיים את הגליון, בעצם כולו סובב על מה שנמצא בישוב אחד, מלבד זה היו עוד דברים שצריך לכתוב עליהם, וגם מתוך הדברים שנמצא בישוב הזה, סיפרנו בקושי חצי. ולא מדובר בעירוב מוזנח, אלא בעירוב שנבדק כל שבוע! בזמנים שעברו היה גליון בן ארבעה עמודים, וגם הוא לא הספיק לכל הסיפורים וההלכות. כיום מחמת כמה סיבות הגליון כולל רק שני עמודים, והפעילות התרחבה בס"ד, ודאי שמדובר בקומוץ קטן מתוך הלימוד וההתמודדות, עשייה והדרכה. נקח מכאן את הלימוד עברונו, לימוד המושגים של ההלכות החשובות, שכולנו צריכים להוסיף בלימודם, ואת המסר הנוגע לשמירה וקיום ההלכה, לנו ולבנינו, וגם לקטנים שלנו, הטלטול בעירוב, הוא רק בעירוב מפוקח באישור המומחים. שמועה שיש עירוב, וידיעה שיש בודק לעירוב, עדיין אינם מבטיחים שהוא באמת עירוב. ויהי רצון שנוכח כולנו לשמור שבת כהלכתה, ללמוד וללמד, לשמור לעשות ולקיים, את כל דברי התורה, ולא ייצא מכשול מתח"י. ולמזהיר ולנוהר, שלומים תן כמי נהר.

ניתן לתרום בכל רחבי הארץ במכשירים של "נדרים פלוס"

וכן במערכת הטלפונית 03-7630585 שלוחה 323
או במכשירים של "קהילות", וכן בטל: 073-2757-008
עבור: "מוקד העירוב" בני ברק

לברורים בנושאי עירובין, וכן לתרומות וסיוע בהפצת הגליון:

ניתן לקבל את הגליון במייל כשר, לשלוח בקשה ל- AB3320@GMAIL.COM